

פרק לב חטא העגל

1. החטא, תפילות משה, והעונשים
- * הגורם לחטא – העם ראו שמשה מתעכב בירידתו מהר סיני וחשבו שהוא מת. הם עשו את העגל כתחליף למשה.
- * החוטאים העיקריים בעגל היו הערב רב, שהם גויים שיצאו עם ישראל ממצרים. (ההוכחה - בפסוק ד' החוטאים אמרו: "אלה אלהיב ישראל אשר העלוך מארץ מצרים", ולא "אלה אלהיב ישראל").
- * דרישת העם - העם דרש מאהרון לעשות עגל, ואהרון נכנע ללחץ והסכים לעשות.
- * ניסיונות העיכוב של אהרון - 1. הוא ביקש מהעם שיביאו תכשיטים מנשיהם ומילדיהם. אהרון ידע שהנשים והילדים לא יתלהבו לתת, ובינתיים יתכן שמשה יגיע. (תוכניתו לא הצליחה, כי העם לא ביקש תכשיטים מנשיהם ומילדיהם, אלא הביאו את התכשיטים שלהם עצמם).
2. הוא בנה מזבח כדי לדחותם, ואמר "חג לה' מחב", כי חשב שבינתיים משה יגיע וכך ימנעו מלעשות עגל.
- * הוכחות שהעם רצה לחטוא: 1. השכימו למחרת בבוקר כדי לחטוא בעגל. 2. קמו בבוקר כדי לצחק (= גילוי עריות, ושפיכות דמים (חז"ל: רצחו את חור).
- * תגובות ה' לחטא: 1. ה' אמר למשה: "לך רד". פרוש א': רד מגדלתך. פרוש ב': רד מההר אל העם.
2. ה' רצה להשמיד את העם: ה' אמר למשה: "ועתה הניחה לי... ואכלם" (בכך רמז ה' למשה שאם יבקש רחמים על העם תתבטל הגזירה וה' לא יכלם).
- * תפילת משה הראשונה - משה התפלל לה' שיסלח לעם. נימוקיו היו:
 1. למנוע חילול שם ה' – כדי שהמצרים לא יגידו שה' הוציא את ישראל ממצרים על מנת להרגם.
 2. בגלל שה' נשבע לאבות שירבה את זרעם ושייתן לזרעם את הארץ.
- * תוצאת תפילת משה – הגזירה התבטלה.
- * משה ירד מההר עם הלוחות הכתובים משני עבריהם (היה זה נס שניתן היה לקרוא את הכתב משני צדי הלוחות).
- * יהושע שמע את תרועת העם, וחשב שזה קול מלחמה. משה אמר לו שאין הדבר כן, שהרי אין קול של מנצחים או מפסידים, אלא זהו קול של גידופים.
- * מעשי משה בראותו את העגל:
 1. שבר את הלוחות.
 2. שרף את העגל, טחנו ופזרו במים והשקה את בני ישראל במים אלו (כמו שמשקים את הסוטה), ומי שחטא מת מהמים.
 3. אמר: "מי לה' אלי". בני לוי התאספו ונצטוו להרוג בחרב את עובדי העגל. מתו כ-3,000 איש שעבדו את העגל.
- * תפילת משה השנייה – משה אמר לה' שאם לא יסלח לעם אזי שימחק את שמו מהתורה.

סיכום ספר שמות – לשימוש פרטי למורים ולתלמידים

www.meir-avitan.co.il מתוך האתר של מאיר אביטן

<p>* תגובות ה' לתפילה – 1. מי שחטא לי – אמחה את שמו. 2. אני אשלח מלאך שילך עם העם ולא אני אלך אתם. 3. "וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם" – לא אשמיד את כל העם, אך בכל עונש שיהיה על ישראל, הם יענשו קצת גם על חטא העגל. 4. ה' הביא מגיפה על חלק מהעם. * סיכום סוגי העונשים על חטא העגל: 1. מיתה בסיף (בחרב) ע"י שבט לוי – כשהיו <u>עדים</u> והיתה <u>התראה</u>. 2. מיתה במגיפה – כשהיו <u>עדים</u> ולא היתה <u>התראה</u>. 3. מיתה ע"י <u>המים</u> (כמו סוטה) – <u>כשלא היו עדים</u> ולא היתה <u>התראה</u>.</p>		
שאלות ותשובות פרק לב'		
שאלה	תשובה	
<p>1 פרק לב עפ"י שאלת בגרות חטא העגל</p>	<p>א. מהי הסיבה שגרמה לרצון העם לעשות לעצמם אלהים? ב. היכן מצאנו בנביאים ראשונים חטא דומה של בני ישראל לחטא העגל? (שופטים ח', כב- כח. מל"א י"ב, כח. שים לב לדימוי הלשוני לחטא העגל)</p>	<p>א. העובדה שמשה בושש לבוא (עפ"י חשבונם המוטעה) גרמה להם לרצות שלא אדם יובילם אלא אלהים רש"י אומר: "אשר ילכו לפנינו", אלהות הרבה איוו להם. "כי זה משה האיש... אשר העלנו מארץ מצרים", והיה מורה לנו הדרך אשר נעלה בה עתה צריכין אנו לאלהות אשר ילכו לפנינו. ב. שופטים ח', כב- כח: גדעון אומר לעם לתת את נזמי הזהב שלהם, עושה מהם אפוד ושם אותו בעפרה עירו, ודבר זה גורם לבני ישראל לזנות אחרי האפוד. מל"א י"ב, כח: ירבעם בן נבט עושה שני עגלי זהב שום אחד בבית אל ואחד בדן.</p>
<p>2 פרק לב "לך רד" כי שחת עמך" (ז')</p>	<p>א. "ויאמר ה' אל משה לך רד כי שחת עמך" ... (ז'). מהו הפשט ומהו הדרש בהבנת הוראת ה' למשה "לך רד" וגו'? (פסוק ז' ורש"י) ב. מהו הדיוק שמדייק רש"י במלה "עמך", מהי מסקנתו מכך ומאילו עוד מילים בכתוב הוא לומד את אותו דיוק עצמו? (רש"י לפסוקים ז' ו-ד').</p>	<p>א. "לך רד" עפ"י הפשט נאמר למשה מכיוון שהיה על הר סיני והיה עליו לרדת אל העם הנמצא למטה. עפ"י הדרש מצבו וגורלו של משה קשורים קשר הדוק עם מצב עם ישראל. אם העם במצב רע גם משה יורד מגדולתו, שכן גדולתו אינה עומדת בפני עצמה אלא קשורה לעם. ב. לא נאמר "שחת עמי" או "שחת העם" אלא "עמך", והרי ישראל הם עם ה'?! לכן אומר רש"י שמי שהתחיל בחטא היו ערב רב שעלה עם ישראל ממצרים (אותם גייר משה) והם שהטעו את שאר ישראל אחריהם. דיוק זה הוא לומד גם מהמילים "אלה אלהיך ישראל" שבפסוק ד' במקום "אלה אלהינו ישראל", דהיינו שנאמרו בפי מי שהתחילו בעניין, והם ערב רב שעלה עמם.</p>
<p>3 פרק לב</p>	<p>א. מה היה חלקו של אהרן בחטא העגל וכיצד הגיב משה על התנהגות זו? (ב'-ה'. כ"א). ב. מה היו מניעיו של אהרן בהתנהגותו</p>	<p>א. ישראל אמרו לאהרן "עשה לנו אלהים" והוא אמר להם להביא נזמי הזהב שלהם, ולאחר שהביאו יצר את העגל, בנה מזבח לפניו וקרא "חג לה' מחר" (בניסיון לדחות הדברים) והם באו למחרת להקריב עליו.</p>

<p>תגובת משה הייתה שאלה לאהרן בניסיון להבין איך הגיע לדבר כזה: "מה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו חטאה גדולה?"</p> <p>ב. אהרן ראה שהעם במצב רע וצריך לעשות משהו (עפ"י המדרש ראה שהרגו את חור שניסה להוכיחם וגם נסה שהחטא יהיה עליו ולא על כל העם). הוא נסה לעשות פעולות שידחו את העניין עד שמשה ירד והעם יראוהו והעניין יסתדר. הוא חשב שיקשה עליהם להיפרד מתכשיטיהם ולכן יקח הדבר זמן, אך הם הזדרזו ונתנו. כמו כן יזם בניית המזבח בעצמו כדי שהדבר יתנהל לאט, אך גם פעולה זו לא צלחה ביזו.</p> <p>ג. אהרן מסביר למשה כי אי אפשר היה להתחמק מעשייה כלשהי "כי [העם] ברע הוא", הוא ניסה לעשות דברים שיקחו זמן, אך ישראל מיהרו ונתנו לו תכשיטיהם, וכי לא התכוון שתצא צורת העגל אלא השליך הזהב באש וכך יצא.</p>	<p>ז? (רש"י לפס' ב' וה').</p> <p>ג. כיצד מסביר אהרן למשה את הסיבה להתנהגותו? (כב- כד).</p>	<p>עפ"י שאלת בגרות חלקו של אהרן בחטא העגל</p>
<p>1. משה התפלל לה' שלא יכלם עוד בשמעו מה' מה קרה בהיותו על הר סיני (ט' - י"ד).</p> <p>1. ב. משה עולה שוב להר סיני כדי להתפלל לה' עבור העם (ל' - ל"ב).</p> <p>2. שובר את הלוחות.</p> <p>3. שורף את העגל.</p> <p>4. קורא "מי לה' אלי" כדי לאסוף את האנשים המתאימים להרוג בעם בחרבם (ומי שנאספו אליו היו בני לוי).</p>	<p>כתוב בקצרה ארבעה מעשים שונים שעשה משה בתגובה לחטא העגל. (יא- יג ול- לב. יט. כ. כה- כט).</p>	<p>4 פרק לב עפ"י שאלת בגרות התגובות לחטא העגל</p>
<p>ה' רצה לכלות את ישראל, ולמשה אמר "הניחה לי" כרמז על כך שהוא יכול וצריך להתפלל עליהם והדבר ישפיע.</p> <p>1. מטרת תפילתו הייתה שה' לא יכלה את ישראל.</p> <p>2. נימוקים: *הרי זה העם שהוצאת [רק עכשיו] ממצרים ביז חזקה. * למה לתת פתחון פה למצרים לומר שה' הוציא את ישראל כדי להביא עליהם רעה ולהרגם. * זכור ברית אבות, שהבטחתם על ריבוי זרעם ונתינת ארץ ישראל לזרעם.</p> <p>ג. הבטחת ריבוי הזרע והבטחת הארץ לזרעם.</p> <p>משה מזכיר את ההבטחות כי ה' הבטיח בשמו, שהוא קיים לעד, על הדברים האלה, המבטיחים את המשך זרעם של ישראל ומתן ארץ ישראל להם, ואם יכלם</p>	<p>א. באיזה עונש רצה ה' להעניש את ישראל בעקבות חטא העגל ומדוע הקדים דבריו במילים "הניחה לי" על אף שמשה עדיין לא אמר דבר? (פסוק י' וברש"י).</p> <p>ב. 1. מה הייתה מטרת תפילתו של משה לפני שירד מהר סיני? (יד).</p> <p>2. ציין שני נימוקים שמשה אמר בתפילה זו כדי לבטל את העונש. (יא- יג).</p> <p>ג. אילו שתי הבטחות שניתנו לאבות מזכיר משה בתפילתו ולשם מה מזכיר אותן משה בתפילה זו? (פס' יג וברש"י).</p> <p>ד. כיצד ניסה משה לגרום לכך שה' יסלח לישראל בתפילה שהתפלל על</p>	<p>5 פרק לב עפ"י שאלת בגרות תגובת ה' ותפילת משה</p>

סיכום ספר שמות – לשימוש פרטי למורים ולתלמידים

www.meir-avitan.co.il מתוך האתר של מאיר אביטן

<p>עכשיו, לא תתקיים הבטחתו.</p> <p>ד. משה קושר עצמו במצב עם ישראל ואומר שאם ה' יסלח להם אז "טוב", ואם לא – אז גם הוא "מחוק" ואינו רוצה שיהיה שמו בספר התורה.</p> <p>ה. תגובתו הראשונה של ה' הייתה שנחם על החלטתו לכלות את העם ולא יעשה כן.</p> <p>תגובתו השנייה הייתה: לא אותך אמחה מספרי, אלא את מי שחטא לי. חזור להנחותם ומלאכי ילך לפניך, ואני אפקוד עליהם חטאתם לא בבת אחת, אלא מעט מעט תוך כדי הענשתם על עוונות אחרים.</p>	<p>העם לאחר ששבר את הלוחות? (ל"ב ורש"י)</p> <p>ה. מה הייתה תגובתו של הקב"ה לאחר תפילתו הראשונה של משה ומה הייתה תגובתו לאחר תפילתו השנייה של משה? (י"ד, ל"ד ורש"י ד"ה "וביום פקדי").</p>	
<p>השינוי הוא בכך שמשה פסל אותם (שמות, ל"ד, א'-ד') בניגוד ללוחות ראשונים שנעשו ע"י הקב"ה (שמות ל"א, י'-ח').</p> <p>ביסוס: "פסל לך" (ל"ד, א') או: " ויפסל שני לוחות... כראשונים" (ל"ד, ד').</p>	<p>על הלוחות הראשונים נאמר: "והלחת מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים הוא..." (שמות ל"ב, ט"ז).</p> <p>מה היה השינוי ב"מעשה" הלוחות השניים? בסס את דבריך על הכתובים.</p>	<p>6 פרק לב בגרות לוחות ראשוני ם ושניים</p>
<p>א. הנימוק המשותף הוא שלא יכלה את העם כדי שלא יאמרו המצרים שהוצאת את ישראל ממצרים על מנת להרוג אותם (או: להרוג אותם כי אינו יכול להביאם לארץ).</p> <p>ב. הנימוק המיוחד לאחר חטא העגל הוא זכירת ברית אבות. ולאחר חטא המרגלים - שלוש עשרה מידות הרחמים של ה' (שבהן האריך אפו לישראל גם בעבר בחטאיהם במדבר).</p> <p>ג. יהושע התפלל לה' לאחר שנגפו ישראל לפני העי (והוא לא ידע על המעל בחרם). תגובת ה' הייתה לייזע את יהושע על החרם והצורך להסירו מקרבם ולהמית את העובר על החרם כתנאי להצלחתם במלחמה.</p>	<p>לאחר חטא העגל ולאחר חטא המרגלים מתפלל משה על העם ומנמק את בקשתו.</p> <p>א. מהו הנימוק המשותף שאומר משה בתפילתו הראשונה לאחר חטא העגל ובתפילתו לאחר חטא המרגלים? (ל"ב, יב ובמדבר י"ד, יג-טז).</p> <p>ב. מה הנימוק המיוחד שמזכיר משה בכל אחת מן התפילות? (ל"ב, יג. במדבר י"ד, יח-יט).</p> <p>ג. מתי התפלל יהושע לה' תפילה שבה הזכיר את החשש כי תגרם פגיעה לשם ה' הגדול ומה הייתה תגובת ה' לתפילה זו? (יהושע ז' ח-טו).</p>	<p>7 פרק לב עפ"י שאלת בגרות תפילת משה על העם לאחר חטא העגל</p>
<p>1. משה שרף העגל, טחנו עד דק, זרה במים והשקה בהם את בני ישראל.</p> <p>2. הכאתם בחרב ע"י בני לוי.</p> <p>3. מגיפה ע"י ה',</p> <p>4. מלאך ילך לפניהם ולא ה'.</p>	<p>כתוב בקצרה ארבעה עונשים בהם נענשו בני ישראל בעקבות חטאם בעגל. (כ' ורש"י. כ"ה-כ"ח. ל"ה. ל"ג, ב-ד).</p>	<p>8 לב עפ"י שאלת בגרות העונשי ם על</p>

סיכום ספר שמות – לשימוש פרטי למורים ולתלמידים

www.meir-avitan.co.il מתוך האתר של מאיר אביטן

		חטא העגל
<p>מטרת קריאתו של משה הייתה למנוע חילול ה' שנוצר (כ"ה: וירא משה... כי פרעה אהרן לשמחה בקמיהם" = לשם רע בין אויביהם). משה רצה שיהרגו בפרהסיה את עובדי העגל כדי שישמעו קמיהם ויתקדש שוב שם שמים. שבט לוי הם שנענו לקריאתו. ב. שכרם של שבט לוי הוא שהם יהיו שבט הכהנים.</p>	<p>א. לאיזו מטרה נועדה קריאתו של משה "מי לה' אלי" ומי היו אלה שנענו לקריאת משה זו? (כ"ו- כ"ט). ב. מהו השכר שקבלו אלו שנענו לקריאת משה? (כ"ט ורש"י).</p>	<p>9 לב בגרות "מי לה' אלי" (כ"ה- כ"ט)</p>
<p>שמות י"ד, טו, ט"ו, כה. במדבר י"א, ב. י"ד, יג- יט: <u>תפילות של משה</u>: משה התפלל לה' שיצילם ממצרים הרודפים אחריהם, שיהיו להם מים, שתפסק האש שהענישתם אחרי שהתלוננו, שיסלח להם לאחר חטא העגל. <u>משה ואהרן</u>: אהרן בקש ממשה להתפלל על מרים ומשה התפלל (במדבר י"ב, יא- יג). כשה' רצה לכלות את קורח ועדתו התפללו עליהם משה ואהרן (במדבר ט"ז, כב). <u>יהושע</u> התפלל בעד העם לאחר המפלה בעי שנגרמה בגלל המעל בחרם (יהושע ז', ז- ט). <u>שמואל</u> התפלל בעד הצלת ישראל מהפלשתים ונצחון עליהם (שם"א ז', ה- ט), וכן התפלל עליהם לאחר שהוכיחם על שבקשו להם מלך (שם"א י"ב, יט).</p>	<p>ציין בקצרה ששה מקרים נוספים המתוארים בספרי שמות ובמדבר ובספרי נביאים ראשונים בהם מסופר על מנהיג שהתפלל לטובת העם. (שמות י"ד, טו. ט"ו, כה. י"ז, יב. במדבר י"א, ב. י"ב, יג. י"ג, טז [ברש"י]. י"ד, יג- יט. ט"ז, כב. כ', ו. יהושע ז', ז- ט. שם"א ז', ה. י"ב, יט).</p>	<p>10 פרק לב עפ"י שאלת בגרות תפילות מנהיגי ם על העם</p>